JADIDCHILIK HARAKATI VA UNING O‘ZBEK JAMIYATI RIVOJIDAGI O‘RNI

Surxondaryo ilg’or kasbiy mahorat texnikumi

tarix fani o'qituvchisi Boboyeva Jumagul

Annotatsiya: Ushbu maqolada jadidchilik harakatining vujudga kelishi, uning maqsad va vazifalari,
Turkiston ijtimoiy-siyosiy hayotidagi o‘rni hamda ma’rifatparvarlik g‘oyalari tahlil qilinadi.
Shuningdek, jadidlarning ta’lim tizimini isloh qilish, milliy uyg‘onish va mustaqillik g‘oyalarini
shakllantirishdagi xizmatlari yoritib beriladi.

Kalit so‘zlar: jadidchilik, ma’rifat, Turkiston, milliy uyg‘onish, usuli jadid, ta’lim, taraqqiyot.

Kirish

XIX asr oxiri va XX asr boshlarida Turkiston hududida yuzaga kelgan jadidchilik harakati
xalqning ma’naviy va siyosiy hayotida muhim o‘rin tutdi. Jadidlar jamiyatni qoloqlikdan chiqarish,
zamonaviy ilm-fan va texnologiyalarni o‘rganish hamda milliy ongni shakllantirishni asosiy maqsad
qilib oldilar. “Usuli jadid” deb nomlangan yangi ta’lim tizimi orqali yosh avlodga zamonaviy bilim
berishga harakat qilindi.

Asosiy qism

Jadidchilik harakati dastlab Qrimda Ismoil G‘aspirali faoliyati bilan bog‘liq

ravishda shakllandi.
Uning “Til, fikr va ishda birlik” g‘oyasi Turkiston jadidlari uchun muhim dastur vazifasini bajardi.
Mahmudxo‘ja Behbudiy, Abdulla Avloniy, Munavvarqori Abdurashidxonov, Fitrat kabi jadid namoyandalari
xalq orasida ma’rifat va madaniyatni rivojlantirishga katta hissa qo‘shdilar.

Jadidlarning asosiy faoliyat yo‘nalishlaridan biri ta’lim tizimini isloh qilish edi. Eski maktab va
madrasalardagi yodlashga asoslangan usullar o‘rniga yangi pedagogik yondashuvlar joriy etildi.
Jadid maktablarida geografiya, matematika, tabiiy fanlar va chet tillari o‘qitildi. Bu esa yoshlarning
dunyoqarashini kengaytirishga xizmat qildi.

Bundan tashqari, jadidlar matbuot va teatr san’atini rivojlantirish orqali xalqni uyg‘otishga harakat
qildilar. “Taraqqiy”, “Sadoyi Turkiston”, “Oyina” kabi gazeta va jurnallar orqali jamiyatdagi muammolar
yoritildi. Jadid dramaturgiyasi esa xalqni ilm-ma’rifatga chorlovchi vosita sifatida xizmat qildi.

Jadidchilik harakati nafaqat ma’rifiy, balki siyosiy ahamiyatga ham ega edi. Jadidlar Turkiston xalqining
mustaqilligi, milliy o‘zligini anglash va taraqqiyotini ta’minlash g‘oyalarini ilgari surdilar.
Ularning faoliyati keyinchalik milliy istiqlol harakatlariga zamin yaratdi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, jadidchilik harakati Turkiston tarixida muhim ma’rifatparvarlik va milliy uyg‘onish harakati sifatida namoyon bo‘ldi. Jadidlar xalqni ilm-fan, madaniyat va zamonaviy taraqqiyot yo‘liga boshlashga intildilar. Ularning merosi bugungi kunda ham yosh avlodni vatanparvarlik va ma’rifat ruhida tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Behbudiy M. Tanlangan asarlar. – Toshkent: Ma’naviyat, 1999.
2. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent, 1992.
3. Fitrat A. Tanlangan asarlar. – Toshkent, 2006.
4. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent, 2008.